

Duvha le li si takadze M^âlalo

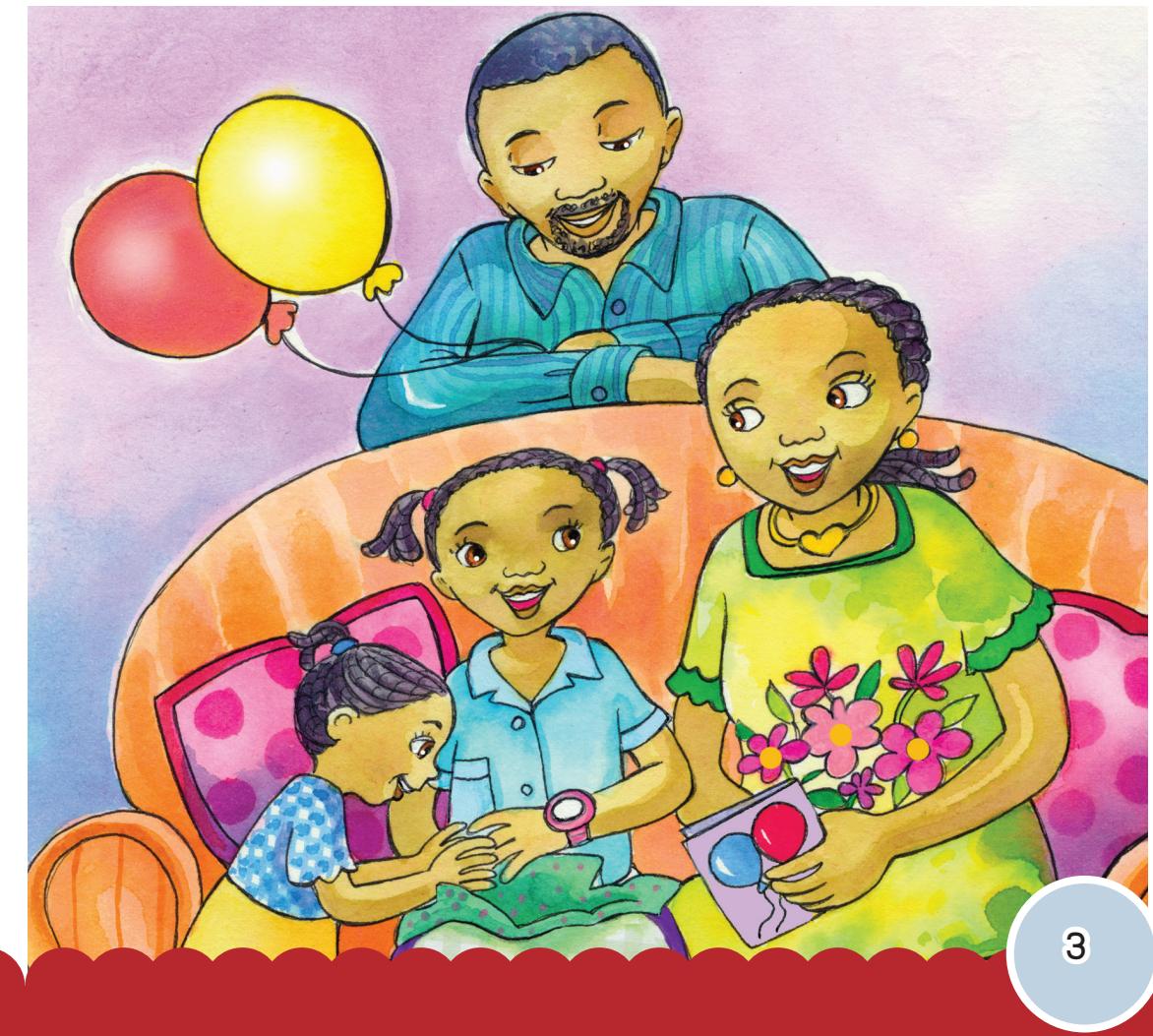
Namusi ndi duvha la mabebo la Mulalo.
Khotsi awe vha mu nekedza tshibogisi
tsho putelwaho nga bammbiri la pinki.
Nga ngomu tshibogisini hu na watshi
ine ndi kale a tshi khou i toda!

"Ndo livhuha mmawe! Ndo livhuha
Baba! Ndi kale ndi tshi khou toda
watshi ya pinki!" Mulalo u ralo a tshi
vhidzelela nga dakalo. Ndi tou ri ndi i
sumbedza lini Sisile na Lisa."

Mme awe vha mu kuvhatedza nga
lufuno. "Duvha la mabebo la mathakeni
la vhutahe nwananga, Mulalo."

"Tavhanyani ni sa do siwa nga bisi ya
tshikolo," hu amba khotsi awe.

"Vha so ngo vhilahela, Baba. Ndi nga si tsha dovha nda siwa nga bisi. Ndo no vha na watshi nahone ndi a zwi divha uri ndi tshee na miminete ya 12 u swika bisi i tshi takuwa," u fhindula nga dakalofulu, zwenezwi a tshi khou bva.

Muñwe na muñwe kílasini yashu u na watshi zwino na nñe ndi nayovho,” ndi Mulalo a tshi elekanya. “A thi ḫivhi uri Sisile na Lisa vha ḫo ri mini musi vha tshi vhona watshi yanga ya u naka.”

A lavhelesa watshi yawe. Alamu ya tshikolo i ḫo bva i tshi lila nga murahu ha miminete ya 20 na mithethe ya 30. Ndi ḫo vha ndo no sumbedza Sisile na Lisa watshi yanga kale,” u elekanya ngauralo.

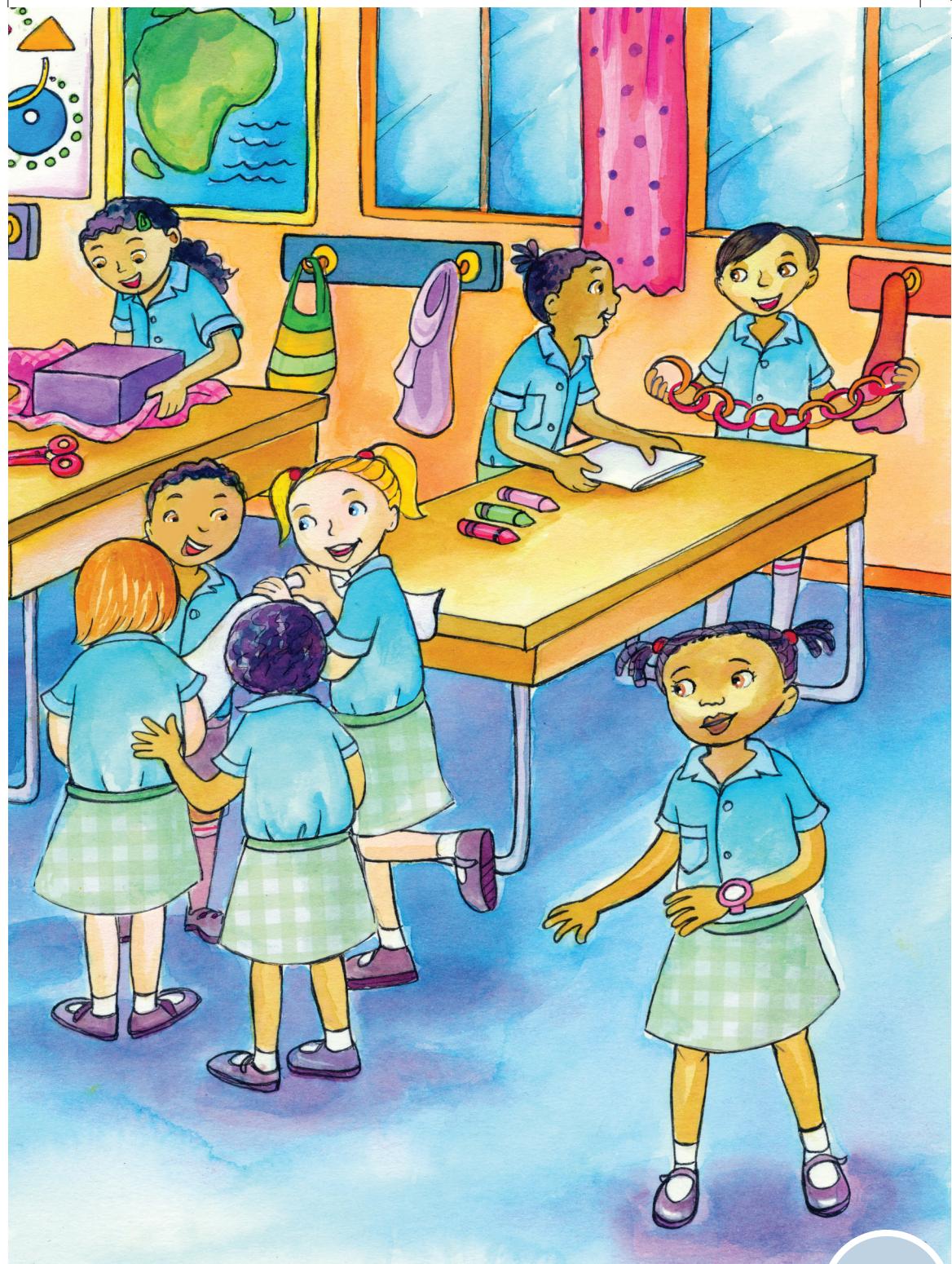
"Vhoiwe, Sisile na Lisa, idani ni vhone
mpho yanga ya duvha la mabebo!"
Ndi Mulalo a tshi vhidzelela.

Fhedzi Sisile na Lisa vha mbo di tuwa.

"Sisile na Lisa! Namusi ndi duvha
langa la mabebo! Idani ni vhone
watshi yanga ntswa!" Mulalo u a
vhidzelela.

Naho zwo ralo, Sisile na Lisa vha nga
a vha zwi pfi. Vha mbo di rembuluwa
vha tuwa vha tshi khou hevhedzana.

"Vho hangwa uri ndi duvha langa la
mabebo," hu elekanya Mulalo. "Mmm,
mulandu ndi mini zwino?"

Nga bureiki, Mulalo a vhona Sisile na Lisa vho dzula fhasi ha muri vha tshi kha di vha kha tshihevhehevhe. Musi Mulalo a tshi sendela tsini, vha takuwa vha tuwa. "Mmm, mulandu ndi mini zwino?" Mulalo u a divhudzisa.

Nga tshenetsho tshifhinga Ken a mbo di mu vhidzelela. "Hee, Mulalo! Idani ri tambe rothe,"

"A thi pfesesi uri ndi nga mini Sisile na Lisa vha tshi khou ntshavha," ndi Mulalo a tshi amba na Ken.

"Ni so ngo vhilahela Mulalo. Kha ri tambe bola ya milenzhe," ndi Ken a no ralo.

"Mbilu yanga i khou vhavha, Ken. Bola a thi na ndavha nayo. Ndi khou ya hayani."

Mulalo o dzhena bisini a tshi tou kokodza milenzhe. "Ndi tou tama arali ndi tshi nga dzula na Sisile na Lisa bisini," u a divhudza. Fhedziha, Mulalo o fhedza o dzula e e^the.

O di zwi vhona na musi Sisile na Lisa vha kha di hevhedzana. A divhudzisa uri ndi nga mini hothe bisini vhana vhe kha tshihevhehevhe. Tshifhinga tshothe a tshi vha lavhelesa vha mbo di sedza thungo.

Ken na ene o vha e kha tshihevhehevhevho.

"Mmm, mulandu ndi mini zwino?" Mulalo u elekanya o tungufhala. "Ndi tou ri ndi swika lini hayani. Ndo vha na duvhalivhi namusi." u ralo a tshi nuñuna e e^the.

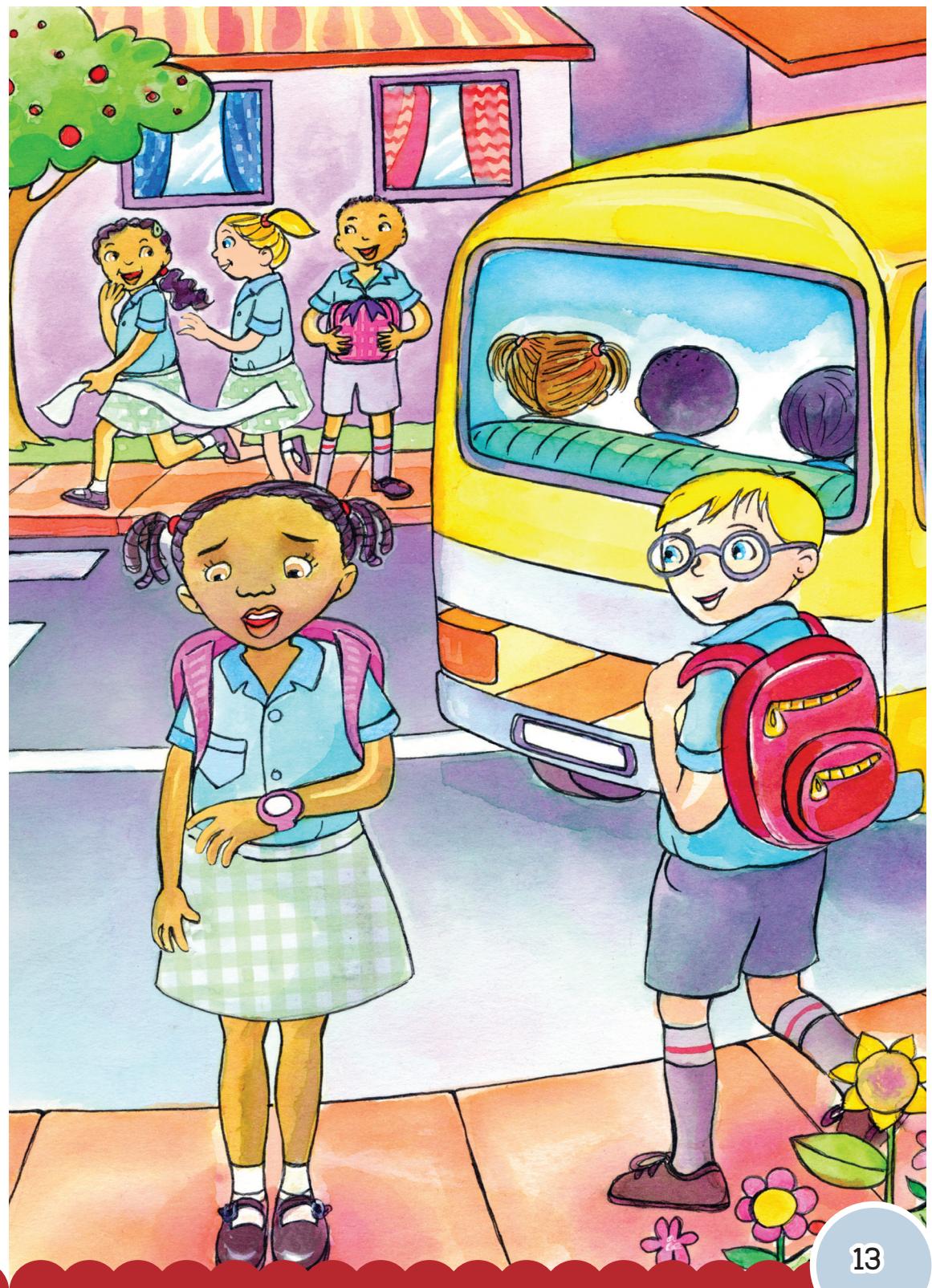
"Hu nga vha ho bvelela mini?" Ndi Mulalo a tshi divhudzisa.

A lavhelesa watshi yawe ntswa. Zwo vha zwi tshi nga takadza hani u i sumbedza khonani yawe!

"Aredi!" U a elekanya. "Tenda ndi tshi do vha ndi hayani nga murahu ha miminete ya 27 na mithetha ya 42. Thamusi Sisile na Lisa ndi do kona u vha sumbedza watshi yanga matshelo."

Zwa Mulalo zwi na vhusiwana ngoho. A hu na ane a khou amba nae. Na u mu sedzavho, a hu na ane a khou mu sedza.

"Mmm, mulandu ndi mini ngoho?"
Mulalo u elekanya o tungufhala.

Vhana vhothe vha tsa vhuimabisi ha
tsini na mudi wa ha Mulalo.

Mulalo a huwelela haf hu. "Sisile,
Sisile! Sisile! Lisa! Vhonani watshi
yanga!" u a vhidzelela.

Fhedziha, Sisile na Lisa vha sokou
sea vha tshi shavha.

Ken, a tshi sendela tsini na Mulalo,
"Khezwi no tungufhala ngaurali,
Mulalo? Idani ndi ni fhelekedze
hayani."

Zwenezwoha, Mulalo na Ken vha
tshimbila vho^{the} vha tshi dzhena
hayani ha Mulalo.

"A thi divhi uri ndi nga mini Sisile na
Lisa vha sa todi u amba na nne," ndi
Mulalo a tshi amba na Ken.

"Mmm, mulandu ndi mini ngoho?"
Ken u a divhudzisa, ngeno a tshi
khou mwemwela.

Mulalo a vula muñango. Ndi u mangala ndi uho! Vhana vhothe vha kilasini yawe vho dadza nndu.

"Ro ni lalela! Duvha La Mabebo Lavhudí!" Hu vhidzelela vhana vhothe vha Gireidi ya 3.

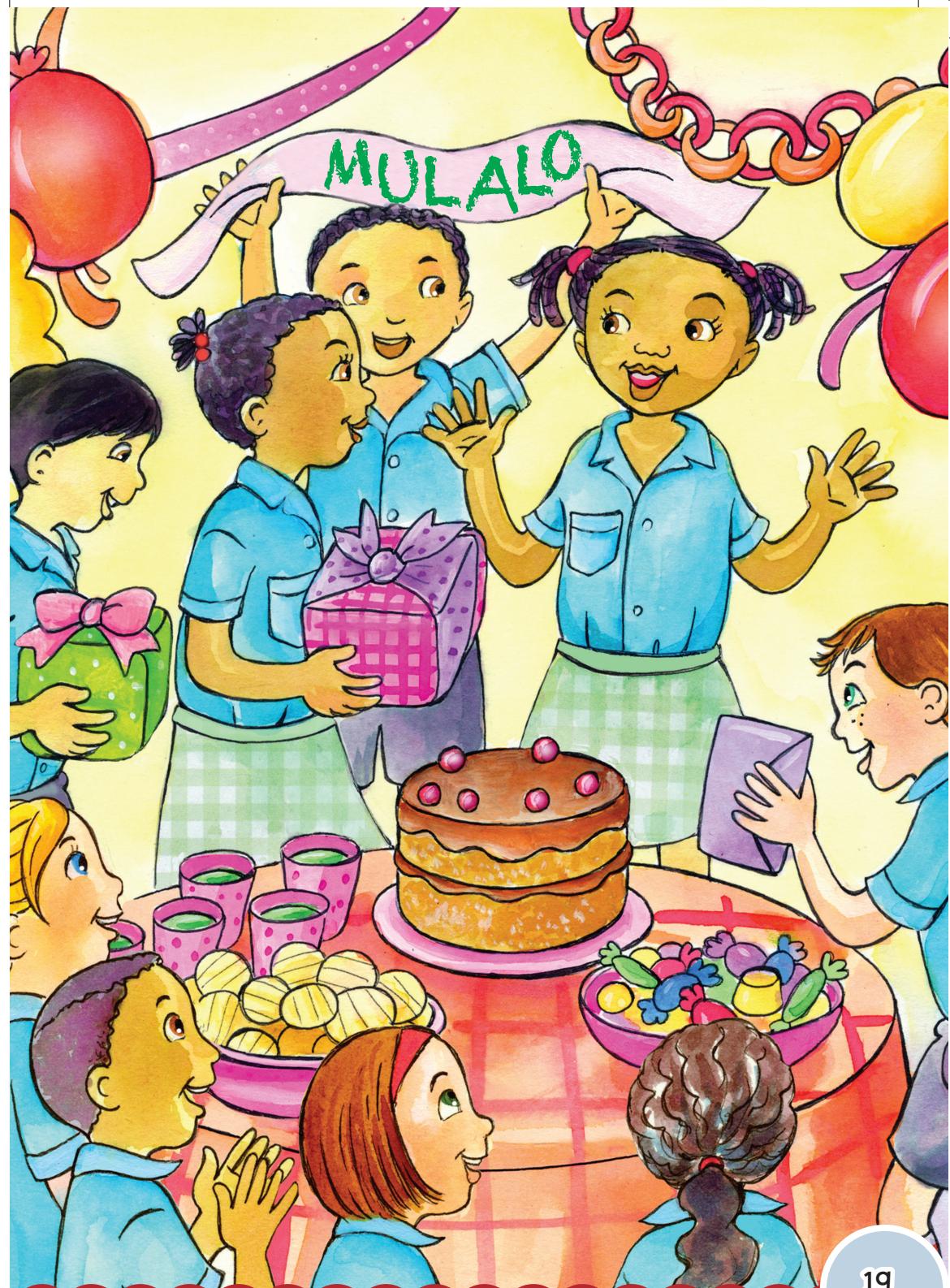
"Yoo, ndi vho zwi pfesesa uri ndi nga mini nothe no vha ni tshi khou ntshavha ñamusi!" Ndi Mulalo a no ralo nga dakalofulu.

"Ri sumbedzeni watshi yanu!" Hu vhidzelela Sisile na Lisa.

Ken a mwemwela o sokou hwii.

"Mmm, kana ndi mini wee?"

Khonani vhukuma dzi a londana.

No vha ni tshi zwi ḫivha?

Kalekale, vhatu vho vha vha vha tshi ḫalukanya tshifhinga nge vha sedza ḫuvha. Vho vha vha tshi pfana uri vha ḫo ṭangana mađautsha, kana nga masiari kana musi li tshi kovhela. Musi wo tendelana na muriwe muthu uri u ḫo mu itela mushumo, wo vha u tshi pima awara dze wa shuma nga ḫuvha, u bva li tshi tsha u swika li tshi kovhela. Tshifhinga tshi re vhukati ha miňwedzi mivhili miswa (i no vhonala ṭadulu) tsho vha tshi tshi pfī ndi ḫwedzi (wa tshifhinga). Tshifhinga tshi re vhukati ha zwimedzi zwivhili (vhužavula) tsho vha tshi tshi pfī ndi ḫwaha.

Ho swika he vhatu vha wana ndila ntswa dza u pima zwikhala zwa tshifhinga. U fana na ḫwaha we wa khethekanya wa bva miňwedzi ya fumimbili, ḫuvha vho li khethekanya ḫa bva awara dza fumimbili nga masiari na awara dza fumimbili vhusiku. Tshilimo mađuvha o vhonala e malapfu lwe na awara dza nga masiari dza vha dzo lapfavho.

Zwithu zwe zwa shumiswa kalekale kha u pima tshifhinga musi hu sa athu swika watshi zwe vha tshitendelemurunzi (sundail) na phimatshifhingamužavha (hourglass).

Tshitendelemurunzi ndi tshitendele tsha tsimbi tshi re na tswayo dza awara dzi no fana na dza watshi. Tshi na tshithu tsho imaho tshi no posa murunzi kha tshitendele – ndi yone ndila ine tshifhinga tsha pimiwa ngayo kha tshitendelemurunzi.

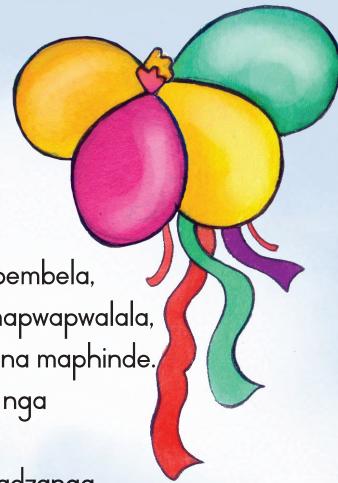
Phimatshifhingamužavha yone i na zwipulumbu zwivhili zwi no nga khufhi zwe zwa ṭumana nga mukulo musekene. Musi phimatshifhingamužavha yo ganamiswa, thoro dza mužavha dzo tou kaliwaho dzi a fhuluwa dzi tshi tsa nga mukulo uyu u bva kha tshipulumbu tsha n̄ha u ya kha tsha fhasi. Ha vha hone u pima tshifhinga.

A ni takali uri ḫamusi ri na zwiwatshi zwashu zwa manakanaka?

NI VHE A KHANAHO

Ngavhe li tshi vha duvha la
manakanaka,
Ngavhe mbilu i tshi khana ya pembela,
Ngavhe a tshi vha maseo na mapwapwalala,
Ngavhe ni tshi u sea ra vhona na maphinde.
Ngavhe mbilu i tshi fhuf huma nga
dakalofulu,
Ngavhe ni tshi andelwa nga madzanga
na zwivhuya,
Ngavhe miloro yanu mivhuya i tshi wedza,
Ni vhe o shunduf hadzwaho nga duvha la mabebo lanu.

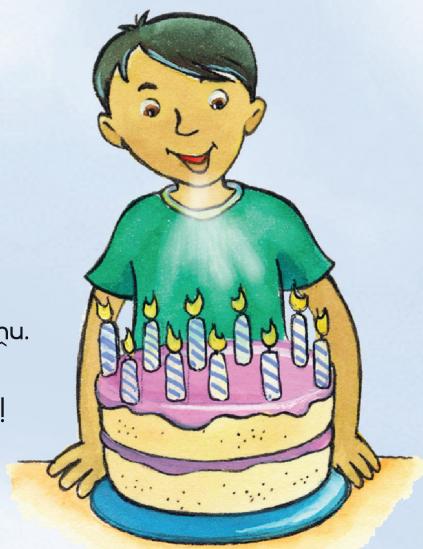

KHEKHE KHA I BVE

Mabaloni kha fhef hede,
Phanda hashu khekhe kha i de,
Makhandela rine ri vhudzule,
Ri pembele ri dif helwe.

Duvha la dakalo nazwino ndi lanu,
Lo divhea u bva u bebwani hanu,
No tea u sumbedzwa lufuno,
Nga duvha la mathakhethakhe lanu.

Duvha La Mabebo La Mathakheni!

Nyito dza u vhala nga zwigwada

1

Lavhelesani zwifanyiso izwi.

- Talutshedzani khonani yanu uri hu khou bvelela mini tshifanyisoni tshiñwe na tshiñwe.
- Vhudzani khonani yanu uri ndi tshifanyiso tshifhio tshire tsha tea u vha tsha u thoma, tsha vhuvhili, tsha vhuraru na tsha u fhedza.
- Anetshelani khonani yanu tshiñori itshi hafhu ni tshi shumisa zwifanyiso izwi.

2

Livhanyani maipfi na zwifanyiso. Edziselani maipfi a tevhelaho nga nyito u itela uri khonani yanu a humbulele uri ni khou amba mini. Tsha u f'chedza, shumisani ipfi liñwe na liñwe ni tshi sumbedza u p'fesesa t'halutshedzo dzao.

hevhedza			vhidzelela
seasea			mbumbumala
akhamala			talela
sea			kuvhatedza

3

Vhalani tshit̄ori itshi hafhu ni vhudze khonani yanu phindulo dza mbudziso idzi.

- Vhaanewa vhahulwane tshit̄orini itshi ndi vhonnyi?
- Mulalo o wana mpho ifhio ya ḫuvha ḫa mabebo?
- Ndi maipfi afhio a re kha siat̄ari ḫa 2 ane a sumbedza uri
Mulalo o takalela nga maanda mpho yawe?
- Ndi nga mini o vha a tshi khou tama u i sumbedza khonani
dzawe?
- Tshit̄ori tshi sumbedza Mulalo o takala musi tshi tshi thoma na
musi tshi tshi fhela. Ndi mini tshe tsha ita uri a pfe o takala
mathomoni na magumoni a tshit̄ori?
- Ho bvelela mini kha mutumbu wa tshit̄ori zwe zwa ita uri a
ṭungufhale?
- Ni zwi ḫivha nga mini uri Mulalo o vha a tshi kona u vhala
tshifhinga?
- Ni vhona u nga Sisile na Lisa ndi khonani vhukuma? Ngani?
- Musi ni tshi khou vhala nga vhudipfi ha Mulalo kha mutumbu
wa tshit̄ori no pfa ni tshi mu pfela vhut̄ungu? Bulani uri ngani.
- Lavhelesani zwifanyiso zwa tshit̄ori itshi. Ndi vhusevhed̄i
vhufhio hu re hone hu no ri vhudza uri avha vhana vho vha
vha tshi khou u dzudzanya phathi ya ḫuvha ḫa mabebo ya
tshiphirini?
- Ni nga ḫipfa hani arali khonani dzaṇu dza sumbedza u sa ni
londa nga ḫuvha ḫaṇu ḫa mabebo? Ni nga ri mini?
- Magumoni a tshit̄ori, Ken u a mwemwela. Ni vhona u nga ndi
nga mini o mwemwela?

4

Didzhieni ni Mulalo.

Nwalululani zwifhinga zwi tevhelaho buguni yanu ya ndowedzo ni riwale zwa zwa bvelela kha iñwi ñamusi kha zwifhinga zwe fhambanaho.

07h00	
07h15	Ndo namela bisi.
07h30	
07h55	
10h00	
13h00	
14h00	Ndo dzhena nđuni nda wana ho ḫala vhana vhothe vha Gireidi ya 3. Vho vha vho nndugisela phathi ya tshiphirini.

5

Didzhieni ni Sisile kana Lisa. Itani garaña ya thambo ya vhana vha Gireisi ya 3 ni tshi vha rambela phathi ya tshiphirini mudini wa ha Mulalo. Bulani deithi, tshifhinga na ñirese. Humbudzani vhana uri vha si hangwe uri phathi iyi ndi ya tshiphirini.

Deithi: _____

Tshifhinga: _____

Ñirese: _____

Khwamano: _____